

СУБ'ЄКТИ, ОБ'ЄКТИ, СПОСОБИ, ОБСЯГ ЯК ОСНОВНІ СКЛАДОВІ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ ТЛУМАЧЕННЯ

**АНТОШКІНА Валерія Костянтинівна - кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри галузевих юридичних дисциплін (Бердянський університет
менеджменту і бізнесу)**

**DOI:10.32782/NP.2019.4.4
УДК 340.132.6**

Проблеми тлумачення правових приписів завжди привертала увагу як науковців так і практиків. Разом з тим, такий інтерес до вказаних питань у певні періоди часу може підвищуватися, що обумовлюється наступним обставинами. За останні три десятиліття вся законодавча база країни зазнала тотального оновлення, тисячі нових законів та підзаконних актів, десятки кодексів було прийнято і введено в дію. І що цілком закономірно, поступово виявляються певні складності в розумінні та застосуванні окремих положень таких нормативно-правових актів, для подолання яких необхідним є удосконалення технології юридичної інтерпретації. Для вирішення таких задач необхідно вивчати і застосовувати як традиційні знання з інтерпретації, засновані на використанні таких наук, як: філософія, філологія, історія, так і звернути увагу на удосконалення спеціальних правових знань у цій сфері і виробленні науково обґрунтованих підходів до тлумачення в праві з урахуванням потреб і викликів сьогодення.

Вищезазначене питання розглядалося в працях таких учених, як Л.С. Алексєєв, С. І. Вільнянський, Я. С. Вольфовська, С. А. Голунський, А. І. Денисов, Б. В. Малишев, О. В. Москалюк, А. С. Піголкин, М. С. Строгович, Ю. Т. Ткаченко, А. С. Шляпошніков та ін. Проте досі вчені не дійшли згоди щодо основних положень і компонентів структури і технології тлумачення.

Саме тому метою даної роботи є визначення і дослідження основних складових юридичної технології тлумачення.

У своїй роботі Вольфовська Я.С. наводить перелік основних складових юридичної технології тлумачення, а саме: 1) компетентні органи, фізичні і посадові особи, які представляють конкретні люди, які володіють відповідними знаннями, здібностями, установками, поглядами, уміннями, навиками, майстерністю і тому подібне у сфері юридичного тлумачення; 2) об'єкти і предмети, що підлягають з'ясуванню і роз'ясненню; 3) система загальносоціальних, технічних і спеціально – юридичних засобів правової інтерпретації (техніка тлумачення); 4) сукупність прийомів, способів і методів оптимального використання вказаних вище засобів (тактика тлумачення); 5) п р и н ц и п и , плани і прогнози суб'єктів інтерпретаційної діяльності (стратегія тлумачення); 6) інтерпретаційні дії і операції; 7) процесуальні форми цієї діяльності (правороз'яснюючі стадії, режими); 8) показники, що характеризують якість офіційного юридичного тлумачення і його результатів; 9) параметри ефективності інтерпретаційної діяльності; 10) ресурсозабезпеченість юридичного тлумачення (фінансові, трудові і інші витрати); 11) відповідні види контролю і нагляду за законністю, якістю і ефективністю правороз'яснюючих дій і операцій суб'єктів, ухвал, що виносяться, і актів, їх оформлення і так далі [3 ,С.25-26].

З наведеного вище можемо побачити складність, багатогранність вказаного процесу, його залежність від різних чинників як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Отже, враховуючи це, у рамках даної статті вважаємо за доцільне окреслити основні положення, які стосуються головних складових процедури тлумачення норм права, що відображені на рис. 1

Рис. 1. Основні складові юридичної технології тлумачення

Перші з них – суб'єкт і об'єкт тлумачення, які є визначальними в правоінтерпретаційній процедурі.

Суб'єкт визначає предмет (матеріальні і нематеріальні блага, суспільні відносини та ін.), на який направляється його юридична діяльність, формуючи свої цілі. Активність суб'єкта полягає у вчиненні ним, у межах чинних прав, норм юридичних дій (бездіяльності), метою яких є отримання бажаного результату і які зумовлюють юридичні наслідки. Одночасно суб'єкт може використовувати допустимі правом предмети і явища, що допомагають забезпечити діяльність. У результаті цього у суб'єкта є особистий чи суспільно значимий результат, який повинен задовольнити його потребу. З'ясування змісту нормативно-правових актів вимагає

іноді значних зусиль від суб'єктів правозастосування, знання правової, літературної і спеціальної термінології, оскільки нормативно-правові акти викладені на літературній мові, в різних сферах суспільних відносин і знань.

У процесі тлумачення норм права суб'єкт тлумачення аналізує, яке місце та або інша правова норма займає або займатиме в системі правових норм, а також визначає, яка норма буде загальною, а яка – спеціальною, яка норма буде первинною, а яка – другою і т. п. Таким чином, з'ясувавши сенс нормативного припису суб'єкт тлумачення повинен враховувати ієрархічне розташування джерел права.

Тлумачення норм права проводиться всіма суб'єктами, які їх реалізують. Проте розрізняється юридичне значення результатів тлумачень у залежності

від того, хто тлумачить норми права. А тому важливим є питання класифікації видів тлумачення за його суб'єктами.

На цій підставі тлумачення розділяється на офіційне і неофіційне. Їх розмежування, на наш погляд, полягає у двох аспектах:

1. Статус суб'єктів: офіційне – компетентні органи та органи влади різного рівня, неофіційне – будь-який суб'єкт правових відносин.

2. Юридичне значення результатів: офіційне – результати обов'язкові для суб'єктів права, неофіційне – результати можуть використовуватися лише як рекомендації та не мають обов'язкового значення.

У цьому аспекті слід погодитися з І. Сабо, який пропонує види тлумачення розглядати в трьох розрізах: компетентність

суб'єкта тлумачення, обов'язковість результатів тлумачення, цільові групи, для яких тлумачення обов'язкове [13, С.261].

Офіційне тлумачення необхідно відрізнити від офіційного (роз'яснення поза діяльністю, пов'язаною з функціями державної влади і управління), яке є різновидом неофіційного тлумачення і не тягне юридичних наслідків [12, С.20-21].

Функція офіційного тлумачення закріплена за компетентними державними органами, і результати цього процесу обов'язкові для всіх суб'єктів права. У свою чергу, дане тлумачення підрозділяється на автентичне і легальне.

Даної думки дотримуються харківські цивілісти, вважаючи, що під автентичним тлумаченням слід розуміти обов'язкове тлумачення, яке виходить від органів влади, уповноважених законом давати роз'яснення в межах їх компетенції [17, С.42].

Автентичним тлумаченням займається орган, що безпосередньо видав нормативний акт. Таким чином, якогось спеціального дозволу йому для діяльності відносно тлумачення власних актів не потрібно. Він здійснює це в силу своєї функціональної компетенції. Наприклад, Міністерство фінансів України може дати роз'яснення у вигляді інструкції або окремого листа щодо тлумачення окремих положень виданих раніше стандартів або наказів.

Дана практика склалася ще з радянських часів. Так згідно зі ст. 49 Конституції СРСР Президія Верховної Ради СРСР дає тлумачення чинних законів СРСР, а за конституціями союзних республік таке право мають Президії Верховних Рад союзних республік щодо тлумачення законів союзних республік. У той же час тлумачення закону за допомогою нового закону взагалі не є тлумаченням, а новим законом, відмінність якого в тому, що оскільки він роз'яснює попередній, то за ним визнається зворотна дія, тобто він поширюється на всі відносини, що виникають за дії колишнього закону, в роз'яснення якого новий закон виданий.

Правотворчий орган дає автентичне тлумачення як у тексті самого акта (дефінітивної норми), так і в актах спеціальних. У першому випадку мова йде про примітки

до певних статей кодексів. Наприклад, Цивільного кодексу, де в прикінцевих та перехідних положеннях містяться роз'яснення щодо застосування цивільних норм стосовно строку набрання чинності кодексом.

До спеціальних актів можна віднести закони, які більш повно роз'яснюють текст Цивільного кодексу України. Щодо спеціальних актів можна назвати також Тлумачення КТМФЗ 15 «Угоди про будівництво об'єктів нерухомості» [16], видане Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку.

Зі свого боку легальне тлумачення здійснюється органом, спеціально уповноваженим на те законом. Легальне тлумачення дається компетентним органом, який не є видавцем даної правової норми. Право на тлумачення він отримує через спеціальні повноваження або окремі доручення вищестоящих органів.

Так, наприклад, згідно зі ст.90 Цивільного кодексу України «юридична особа повинна мати своє найменування, яке містить інформацію про її організаційно-правову форму та назву. Найменування юридичної особи вказується в її установчих документах і вноситься до єдиного державного реєстру»[18]. Вимоги щодо написання найменування юридичної особи або її відокремленого підрозділу затверджені спеціальним наказом Міністерства юстиції України [11], яке згідно з п. 5 ст. 4 ЦКУ наділено правом видавати нормативно-правові акти, що регулюють цивільні відносини.

Заслугує на увагу в розрізі розгляду питання суб'єктів тлумачення підхід законодавця, викладений у ст. 52 Податкового кодексу України, згідно з яким контролюючі органи надають платникам податків індивідуальні консультації у встановленій формі, які можуть використовуватися тільки тим платником податків, який здійснив безпосередній запит. Також у цій статті вказується, що, у свою чергу, Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику, надає узагальнюючі податкові консультації, які затверджуються наказом та оприлюднюються в тому числі на офіційному веб-сайті. При цьому в ст. 53 вказаного кодексу за-

значено, що не можуть бути притягнуті до відповідальності платники податків, які використали зазначені роз'яснення у встановленому законом порядку [6, С.20].

Дуже важливу роль мають роз'яснення вищестоящих судових органів щодо застосування правових норм. Суб'єктами даного виду тлумачення виступають Верховний Суд та Конституційний Суд України, які за результатами узагальнення судових рішень видають документи з питань роз'яснення судової практики та рішення Конституційного суду країни щодо тлумачення Конституції та законів. Ці акти містять обов'язкові для судів тлумачення чинного законодавства.

Необґрунтовано офіційне тлумачення іноді називають легальним [5, С.288], що підкреслює закріплене в законі повноваження органів давати обов'язкове по характеру тлумачення.

Особливо виділяється тлумачення, що має міждержавне значення. Так, зокрема, міжнародні правила по тлумаченню торгових термінів «Інкотермс», видані Міжнародною торговою палатою, містять у собі інтерпретації різних юридичних положень, що використовуються учасниками міжнародної торгівлі.

Отже, офіційне тлумачення полягає в роз'ясненні сенсу правової норми спеціально уповноваженим суб'єктом, результати якого мають обов'язкове значення для осіб, що застосовують право. Воно має й інші властивості: особливий порядок проведення і форму (практично всі НПА мають письмову форму). Слід зазначити, що існують винятки щодо письмової форми – наприклад, роз'яснення прав і обов'язків під час судового розгляду справ. Проте ця процесуальна дія все ж фіксується у письмових документах (протокол за-

сідання, розписка свідка і т.п.). Особливий порядок полягає в правороз'яснювальному процесі, у ході якого складається акт тлумачення.

Неофіційне тлумачення також реалізується різними суб'єктами, але слід зауважити, що результати його не мають юридичного, загальнозначущого значення. Таке тлумачення підрозділяється на повсякденне (буденне), професійне і доктринальне.

Процес повсякденного тлумачення може здійснювати будь-який суб'єкт права. Точність його безпосередньо залежить від рівня правосвідомості суб'єкта. Причому слід враховувати, що від характеру такого «життєвого» тлумачення багато в чому залежить стан законності, бо є базовою підставою юридичної діяльності громадян, їх правомірної поведінки.

Процес професійного тлумачення правових норм здійснюється фахівцями-юристами. У даному випадку критерієм виділення цього виду тлумачення виступає не ступінь знання права, а безпосередня професійна діяльність. Такою діяльністю є, наприклад, тлумачення, що здійснюється прокурором або адвокатом в судовому процесі. Хоча його результати не обов'язкові для суду, однак сама необхідність діяльності цих учасників процесу закріплена нормативно. Ще прикладами професійного тлумачення можна назвати роз'яснення слідчим права

Рис. 2. Класифікація тлумачення правових норм по суб'єктам

потерпілому у кримінальній справі на подання цивільного позову, нотаріусом при вчиненні відповідних дій.

Ученими-юристами, фахівцями в галузі права в монографіях, наукових коментарях, статтях здійснюється доктринальне тлумачення. Результати доктринального тлумачення публікуються в спеціалізованих збірниках, містять науково-практичні коментарі чинного законодавства у тій чи іншій області. Цими коментарями безпосередньо користуються практичні працівники [14].

За результатами проведеного дослідження найбільш правильним нам вважається наступна класифікація видів тлумачення правових норм по суб'єктах (рис. 2).

Об'єкт тлумачення норм права також виступає одним із важливих елементів процесу тлумачення. Як об'єкт тлумачення може виступати нормативний акт у цілому або його окрема норма. Об'єктом тлумачення може бути як нормативний, так і правозастосовний акт. Тлумачення правозастосовних актів має свої особливості. Окрему специфічність носить проблематика тлумачення договорів (ст. 431 ЦК України).

Нормативний правовий акт як об'єкт тлумачення слід визначати як офіційний письмовий документ, який прийнятий у визначеному законом порядку, розрахований на багатократне застосування і регулюючий певний круг правових відносин. Безпосереднім об'єктом тлумачення виступає норма права, її текст, пов'язані з нею правові та неправові джерела. Більшістю сучасних вітчизняних наукових джерел вказується, що об'єктом тлумачення норм права виступає воля суб'єкта правотворчості, матеріалізована в тексті норми права [2, С.177]. Але на думку таких вчених, як Б.В. Малишев та О.В. Москалюк, об'єктом тлумачення норм права визначається воля самої норми права [10].

Вольфовська Я. С. наголошує на необхідності розмежування понять об'єкт та предмет тлумачення [3, С.48]. Тобто об'єкт – це ті правові явища, процеси і стани, на які спрямовано юридичне тлумачення. Предмет юридичного тлумачення – це та частина об'єкту, яка в даний момент піддається осмисленню, оцінці і поясненню. Якщо

об'єктом тлумачення виступає нормативний правовий акт, то безпосередніми предметами інтерпретації можуть бути конкретні статті нормативних актів (їх частини і т. п.), нормативні приписи, норми права, структурні елементи норми (гіпотеза, диспозиція, санкція), поняття, терміни, найменування, слова, знаки, союзи, букви і т. д.

Об'єктом тлумачення, таким чином, виступають юридичні нормативні акти як письмові акти-документи, що містять норми права, і задачею суб'єкта постає необхідність проникнути через форму об'єкту до його змісту і суті.

Тлумачення міститься, як правило, в текстах самих нормативно-правових актів (розділи в законах, які містять основні поняття і терміни). Крім того, тлумачення може міститися і в спеціальному акті. Зокрема, окремі положення кодексів роз'яснюються відповідними законодавчими актами. Проте, в Україні Верховна Рада не наділена правом офіційного тлумачення ухвалених нею законів. Згідно зі ст. 147 Конституції України таке право має Конституційний Суд України.

В актах автентичного тлумачення іноді має місце встановлення нових, хоча і підзаконних, норм, що є не зовсім правомірним. Це відбувається через те, що автентичне тлумачення, виступаючи як роз'яснення, іноді несе в собі елементи розвитку законодавства. Тому слід розмежовувати акти автентичного тлумачення і нормотворчі. У цьому аспекті слід зазначити, що свого часу Г. Ф. Шершеневич, А. В. Завадський, Н. М. Коркунов не вважали акти автентичного тлумачення процесом тлумачення чинного права, а елементом нормотворчості [7, 8, 21]. Вважається, що ці акти відносно підпорядковані один одному, при цьому кожен зберігає свою відособленість. Правільніше вважати автентичні акти актами тлумачення, адже норма, що роз'яснюється в ньому, продовжує існувати як основний першорядний елемент поряд з другорядним автентичним актом.

Результати судового тлумачення інтерпретуються у вигляді ухвали (рішення) судового органу. Воно носить обов'язковий характер відносно лише учасників конкретної справи, по якій суд виносить відповідне

рішення, ухвалу, але не обов'язково ні для цього суду, ні для інших судів при розгляді інших справ, проте може слугувати підставою для виникнення судової практики, тобто складають судовий прецедент.

Отже, специфіка того або іншого об'єкта, мета його створення, місце в системі нормативно-правових актів, роль у механізмі правового регулювання визначають тип відповідного суб'єкта та наданий йому обсяг повноважень у сфері тлумачення. Так, специфічні ознаки такого об'єкту інтерпретації, як Конституція України, зумовили необхідність створення спеціального суб'єкта тлумачення (Конституційний Суд України), який отримав особливі компетенції і процедури тлумачення Основного закону країни.

Виступаючи самостійним об'єктом тлумачення, норма певної галузі права несе в собі властивості тієї системи, до якої вона належить.

У процесі тлумачення необхідно враховувати, що особливості правових норм багато в чому зумовлюються специфікою регульованих ними суспільних відносин. Наприклад, норми цивільного права покликані регулювати особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. При роз'ясненні норм слід проводити виявлення і вивчення закономірностей взаємодії норм з регульованими ними суспільними відносинами. Для виявлення закономірностей взаємодії норм і регульованих ними суспільних відносин важливе значення набуває практика застосування норм права судами і іншими правозастосовними органами. Саме в результаті вивчення практики застосування норм права виявляються недоліки законодавства, науковий аналіз яких дозволяє сформулювати пропозиції, спрямовані на вдосконалення законодавства і практики його застосування та підвищити ефективність процесу тлумачення.

Підставою виникнення великої групи відносин є договори, які за своєю природою є актом соціально-регулятивного характеру. Умови договорів становлять засновані на правових нормах індивідуальні встановлення, які регулюють діяльність учасників до-

говору, які організують застосування норм права в кожному індивідуальному конкретному випадку, таким чином, можуть також бути об'єктами тлумачення в праві. У цьому аспекті в підсистему піднормативного регулювання відносин входить договір [22, С.43-45].

Конкретні відносини певного виду, регульовані нормою права, багаточисельні і, хоча містять спільні риси, властиві всім видам правовідносин, мають індивідуальні ознаки та особливості. Тому під час їх застосування виникають різноманітні питання щодо змісту норм права, відповіді на які отримуються тільки в процесі тлумачення, що обумовлено правовими властивостями відповідної галузі права.

Наприклад, має бути врахована широта сфери дії тієї чи іншої галузі права. Це призводить до великого обсягу і складності законодавства та застосування його правових норм, що, у свою чергу, висуває підвищені вимоги до юридичної техніки і професіоналізму інтерпретаторів.

При тлумаченні правових норм слід враховувати правила їх дії, зокрема щодо зворотної сили. Слід враховувати прийняті зміни або доповнення після прийняття нормативного акту. Тому при тлумаченні слід перевіряти їх наявність, зміни норми права, що відбулися, і дію їх в часі. Це дозволить підвищити ефективність тлумачення правових норм шляхом урахування внесених до неї змін і роз'яснення норми в зміненому вигляді. При цьому необхідно не лише орієнтуватися на дату набуття чинності нормативного акту, в якому міститься правова норма, але і перевірити правомірність зворотної дії окремих положень шляхом з'ясування змісту правових норм, що регламентують введення його в дію.

Розглянувши основні аспекти щодо розуміння суб'єктів і об'єктів тлумачення хотілося б коротко зупинитися на питаннях їх співвідношення, наведених у роботі Лепіша Н.Я. Автор зауважує на співвідношенні об'єктивної і суб'єктивної сторони у процесі тлумачення, що безпосередньо відбивається на результаті тлумачення. Зазначено, що процес пізнання відбувається відповідно до законів формальної і діалектичної логіки,

а також відповідно до певного мовного вираження зовнішньої форми правових норм і у результаті розумової діяльності здійснюється перехід від незнання, відтворюється картина об'єктивного світу. З іншого боку, тлумачення – суб'єктивний процес, оскільки його здійснюють певні суб'єкти з різним рівнем професійної підготовки, обсягом індивідуального досвіду, правосвідомості, особистих ціннісних орієнтацій, лінгвістичним рівнем, які можуть мати різну мету тлумачення, що зрозуміла з особливостей конкретного факту, відповідно до якого тлумачиться текст нормативно-правового акта [9, с.21].

Отже, тлумачення правової норми є процесом з'ясування її змісту (сенсу) через усунення виявлених у ній неясностей, які виникають через низку обставин, зокрема через стислість формулювань нормативно-правового акту, що обумовлено самою його природою, через появу нових суспільних відносин і життєвих фактів, що не знаходять точних словесних описів у нормативно-правових актах та ін. Ці проблеми і вирішують за допомогою різних видів і способів тлумачення правових норм, про що і піде далі мова.

Спосіб тлумачення є сукупністю однорідних прийомів, правил і засобів аналізу нормативно-правових актів, що застосовуються інтерпретатором свідомо чи інтуїтивно для отримання ясності, чіткості щодо правових велінь, які містяться в актах [20, С.3]. Можемо зазначити, що серед правознавців до сьогодні не досягнуто єдиної точки зору стосовно виокремлення способів тлумачення правових норм.

Наприклад Н.Н. Вопленко виділяє як основні способи тлумачення права: філологічний, систематичний, історико-політичний, логічний і спеціально-юридичний способи тлумачення [4, с.28].

А. Ф. Черданцев пропонує п'ять способів тлумачення: мовний, логічний, систематичний, історичний і функціональний [19, с.35-117].

С. С. Алексєєв виокремлює граматичний, логічний, спеціально-юридичний, систематичний та історичний спосіб тлумачення [1, с.131].

Ю.Л. Власов відстоює точку зору, з якою можемо погодитися, що для остаточного визначення даного питання необхідно виходити із завдань та об'єкта тлумачення, і, відповідно, пропонує визначати такі способи, які в тій чи іншій мірі містять у собі всі перераховані вище: граматичний, логічний, системний і історичний [2, С.35].

Для юридичної практики важливе значення має з'ясування співвідношення справжнього змісту норми її текстуального вираження, тобто співвідношення букви і духу закону. Воно є логічним продовженням і завершенням з'ясування змісту правових норм у результаті використання різних способів з'ясування тексту закону. Залежно від обсягу тлумачення норми права практично у всіх джерелах як по загальній теорії права, так і в галузевих аспектах розрізняють буквальне, обмежувальне і розповсюджувальне тлумачення [15, 17].

Норми права, як правило, мають тлумачитися адекватно, обмежувальне і розширювальне тлумачення – виняток із загального правила. Найчастіше два останні види тлумачення є результатом недосконалості законодавства, наявності в ньому прогалин, неясних формулювань, неможливості врахувати нові факти, що охоплюються змістом норми права.

Дані види тлумачення можливі тільки тоді, коли встановлена невідповідність між дійсним змістом норми права і її текстуальним вираженням, інакше буде мати місце порушення законності. При цьому повинна існувати реальна можливість довести таку невідповідність. Будь-яке обмежувальне чи поширювальне тлумачення повинне ґрунтуватися на доказах і відповідним чином аргументуватися, воно повинно розкрити, пізнати тільки те, що фактично міститься, але недостатньо чітко виражене у самій нормі права. Шляхом такого тлумачення не може відбуватися ні доповнення правової норми, ні зміни справжнього змісту у формулювання її чинного тексту, ні «дотягування» її до бажаного, ні довільного вилучення зі сфери її застосування будь-якої частини предмета регулювання. Практично обмежувальне або розширювальне тлумачення зводиться переважно до більш вузького або ширшого

тлумачення окремих термінів і виразів нормативних приписів і до узгодження їх між собою шляхом вироблення правозастосовних положень, заснованих на глибокому вивченні та узагальненні правореалізаційної практики.

Таким чином, можемо у підсумку сказати, що тлумачення є важливим політико-юридичним інструментом виявлення чіткого змісту права. Юридичне тлумачення є обов'язковим у процесі дії юридичних норм. Пояснюється необхідність тлумачення тим, що нормативно-правові акти містять загальні, в деяких випадках абстрактні нормативні положення, викладені не тільки в знаковій системі, мовно-структурному вигляді, але і «юридичною мовою». Усе це вимагає напруженої розумової діяльності, з суб'єктивним і об'єктивним використанням юридичних та інших спеціальних знань. Як суб'єкти тлумачення норм права виступає фізична особа, яка здійснює інтелектуальну діяльність, пов'язану зі встановленням смислового змісту тексту нормативного документа і його роз'ясненням іншим особам. Тлумачення правових норм є необхідним об'єктивним процесом реалізації механізму правового регламентування. Перш за все забезпечується повне і точне розкриття функцій правових актів та інших елементів правової системи. Воно дає змогу забезпечити вирішення спірних ситуацій у відповідності до законодавчих принципів. З огляду на багатогранність явища тлумачення, наявність багатьох об'єктивних і суб'єктивних чинників, що обумовлюють і впливають на процес тлумачення, відсутність єдиних усталених підходів до вирішення багатьох питань тлумачення у науковців-практиків, проблеми в юридичному тлумаченні залишаються під пильною увагою дослідників і потребують проведення наукових пошуків у даній царині надалі.

Література

1. Алексеев С. С. Право: азбука – теорія – філософія. Опыт комплексного исследования. – М.: Устав 1999. – 712с.
2. Власов Ю.Л. Проблеми тлумачення норм права: Монографія. – К.: Ін-т держави

і права ім.. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 180с.

3. Вольфовская Я. С. Объекты юридического толкования (проблемы теории и практики) // Дисс. канд. юрид. наук: 12.00.01. – Ярославль 2007. – 187с.

4. Вопленко Н. Н. Толкование права. – Волгоград: Изд-во Волгоградского госуниверситета, 2007. – 126с.

5. Дурманов Н. Д. Советский уголовный закон. – М.: Изд-во МГУ, 1967. – 319с.

6. Журавський О.А., Долгий О.О., Долгий О.А. Податкові консультації: сутність, порядок надання та оскарження // Міжнародний юридичний вісник: збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – Вип.1. – 2014. – С.18-23.

7. Завадский А.В. К учению о толковании гражданских законов. – Казань: Типолит. Имп. ун-та, 1916. – 224с. (репринт).

8. Коркунов Н. М. Лекции по общей теории права. – СПб, 2003. – 430с. (репринт).

9. Лепіш Н.Я. Наукове розуміння тлумачення норм права // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2015. -№4. – С.12-24.

10. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права (теорія і практика) / за заг. ред. Б. В. Малишева.- К., 2010. – 260 с.

11. Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Вимог до написання найменування юридичної особи, її відокремленого підрозділу, громадського формування, що не має статусу юридичної особи, крім організації профспілки» від 05 березня 2012 року №368/5.

12. Подготовка и издание систематических собраний действующего законодательства / под ред. А. Н. Мишутина. – М.: Юридическая литература, 1969. – 343с.

13. Сабо И. Социалистическое право. – М.: Прогресс, 1964. – 396с.

14. Самсін І.Л. Види та суб'єкти тлумачення актів законодавства про оподаткування // Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Правові засади організації та здійснення публічної влади» (м. Хмельницький, 23 – 30 квітня 2018 р.).- [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

АНОТАЦІЯ

Проблеми тлумачення правових приписів завжди привертала увагу як науковців, так і практиків. В умовах тотального оновлення всієї законодавчої бази країни вказані питання набули особливого значення, постала необхідність удосконалення технології юридичної інтерпретації. Саме тому в рамках цієї статті були розглянуті основні положення, які стосуються головних складових процедури тлумачення норм права. Автором визначено категорії суб'єктів, які можуть тлумачити норми права або індивідуальні акти, та особливості кожного з суб'єктів, також зазначено критерії розмежування їх на групи. Наводяться приклади із законодавства стосовно різних галузей права щодо можливих суб'єктів тлумачення. Певна увага приділяється інтерпретаційній діяльності судових органів.

Об'єкт тлумачення також визначено як один із важливих елементів процесу тлумачення. У статті наводяться підходи до визначення об'єкта і предмета тлумачення. Автором розглядаються особливості правових норм, які обумовлюють особливості їх тлумачення. Розглянувши основні аспекти щодо розуміння суб'єктів і об'єктів тлумачення автор визначає питаннях їх співвідношення.

Також окреслюються основні положення, які стосуються таких компонентів процесу тлумачення, як способи та межі тлумачення.

Ключові слова: складові компоненти технології тлумачення, суб'єкт тлумачення, об'єкт тлумачення, способи тлумачення, межі тлумачення.

http://univer.km.ua/doc/tezy2018/Samsin_I_L.pdf

15. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. – Харків: Консум, 2001. – 656 с.

16. Текст Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ), включаючи Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку (МСБО) та Тлумачення (КТМФЗ, ПКТ), виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року.

17. Харьковская цивилистическая школа: в духе традиций / под ред. и. В. Спасиби-Фатеевой. – Харьков: Право, 2011. – 296 с.

18. Цивільний кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

19. Черданцев А.Ф. Толкование советского права. – М., 1979. – 168с.

20. Чулінда Л. І. Правила юридико-лінгвістичного тлумачення текстів нормативно-правових актів / Л. І. Чулінда // Законодавство України: науково-практичні коментарі. – 2003. – № 5. – С. 3–8.

21. Шершеневич Г. Ф. Общая теория права. – М., 1911. Вып. 2. – 805 с. (репринт).

22. Ядринцева О. В. Индивидуальный договор как акт правоприменения // Российский судья. – 2006. – № 7. – С.43-48-- С. 43-45.

**Antoshkina Valeriya Kostyantynovna.
Subjects, objects, methods as basic elements of legal technology of interpretation.**

The problems of interpretation of norms always attracted attention as scientists so practical workers. In the conditions of the total updating of all legislative base of country the questions of interpretation became important, the necessity of improvement of technology of legal interpretation appeared. Main provisions that touch the main component of procedure of interpretation of norms were considered in the article. An author defined the categories of subjects, that can interpret the norms or individual acts, the criteria of differentiation of them on groups, featured each of subjects. Examples are made from a legislation in relation to the possible subjects of interpretation. An author pays attention to interpretation activity of courts.

Object of interpretation was defined as one of the important element of process of interpretation. An author defined the features of legal norms, that stipulate the features of their interpretation. Also in the article an author named basic norms that touch such components of process of interpretation as methods of interpretation.

Keywords: components of technology of interpretation, subject of interpretation, object of interpretation, methods of interpretation.